

'The Netherlands and the Polder Model' - 'Nederland en het poldermodel'

Niet iedereen associeert eindeloze besprekingen met doelmatig bestuur. Maar in Nederland geldt het stelsel van overleggrondes als kettingdraad van het maatschappelijke bestel en sleutel tot economisch succes. Het schoolvoorbeeld daarvan is het Akkoord van Wassenaar uit 1982, een driezijdige overeenkomst over macro-economische politiek tussen overheid, werkgeversorganisaties en werknemersbonden.

Het Akkoord vertegenwoordigt sindsdien een verondersteld typisch Nederlandse manier om met grote maatschappelijke problemen om te gaan, namelijk door trage processen waarin partijen leren door geven en nemen geleidelijk overeenstemming te bereiken. In een merkwaardige transpositie van een voorheen alleen bij toeristen geliefde gemeenplaats verraden de voor deze processen in zwang gekomen termen 'polderen' of 'poldermodel' hun aangenomen oorsprong. 'Polderen' was de noodzaak om sterk verschillende sociale groepen samen te smeden in 's lands voortdurende strijd tegen het water.

Een tiental jaar geleden begonnen die termen de aandacht van universitaire onderzoekers te trekken met projecten die niet zozeer beoogden de geldigheid ervan te testen dan ze toe te passen op maatschappelijke processen in het verleden. Met het nieuwe handboek (*Nederland en het poldermodel*) van de Utrechtse hoogleraren geschiedenis Maarten Prak en Jan Luiten van Zanden lijkt het poldermodel volledige academische eerbiedwaardigheid te bereiken. Gesteld voor de opgave om 1000 jaar Nederlandse economische en sociale geschiedenis in één, op een breed publiek gericht deel te condenseren, besloten zij dit te doen door de hoogte- en dieptepunten daarvan helemaal te analyseren vanuit het perspectief van de eigenaardige maatschappelijke organisatievorm, dat wil zeggen, vanuit de veronderstelde kracht en zwakte van het poldermodel.

Zo'n conceptuele benadering van de geschiedenis biedt het evidente voordeel van een interpretatief raamwerk dat de keus structureert van hoe je vertelt wat je vertelt, en wat je weglaat. Dat raamwerk kan echter uiteindelijk gaan knellen wanneer er teveel zaken onder één noemer gebracht moeten worden, een nadeel dat des te zwaarder weegt naarmate het concept een grotere tijdspanne moet overbruggen. Welke plaats kunnen we nog aan toeval en verandering geven als een maatschappij bepaalde karakteristieken eeuwenlang behoudt? De Nederlandse samenleving lijdt vast niet als enige onder teveel gepraat, maar als dat vroeger wel zo was, hoe verklaren we dan dat andere landen dat ook gingen doen? Verder hebben bepaalde concepten zo hun problematische kanten. In dit geval lijkt de terugkeer naar een door de geografie geïnspireerd concept om de eigenaardigheden van een bepaalde samenleving te analyseren op het eerste gezicht geen stap vooruit.

Des te meer reden om een debat te organiseren rond het nieuwe boek van Prak en Van Zanden. De redactie van BMGN-LCHR vroeg vier deskundigen in de sociale en economische geschiedenis van de Lage Landen, Karel Davids and Marjolein 't Hart (VU Amsterdam/Huygens ING), Jan de Vries (Berkeley), en Bert De Munck (Universiteit Antwerpen) om het te recenseren en daarbij vooral ook aandacht te schenken aan wat de conceptuele benadering toevoegt aan ons begrip van de opvallende economische fluctuaties van Nederland tijdens het laatste millennium. Historici hebben altijd grote moeite gehad om bevredigende verklaringen te geven waarom het land nu weer floreerde, dan weer inzakte, de glorie van de Gouden Eeuw tegenover de stagnatie van

de Pruijktijd, bijvoorbeeld, of de late industrialisatie tegenover de daarop volgende snelle groei van multinationale bedrijven. Meestal moffelden ze dergelijke tegenstellingen weg onder culturele factoren, waarmee het debat slechts verschoof naar wat dan die mentaliteitsverandering teweeg bracht. Een twintig jaar geleden presenteerden Jan de Vries en Ad van der Woude een totaal nieuwe interpretatie door het hoogtij van de Republiek in de zeventiende eeuw te bestempelen tot de dageraad van moderne economische groei, maar critici vonden hun uitleg voor de daarop volgende relatieve stagnatie evenmin volledig bevredigend. Sindsdien heeft het inzicht veld gewonnen dat de economie helemaal niet zo slecht presteerde tijdens de achttiende eeuw, terwijl Prak en Van Zandens opvatting over het verband tussen economische prestaties en de eigenaardige maatschappelijke organisatievorm, gekoppeld aan een duizendjarige periode, het debat een hele nieuwe dimensie geeft. Pakt dat goed uit? We laten de beslissing aan onze lezers.

Namens de redactie van *BMGN – Low Countries Historical Review*,
Joost Jonker